

Gyűjtő: KNEZLY MÓRIT

Gyűjtés ideje: 1967. évr.

TART.: MAGYAR ÉGÉRESI NÉPRAJZI ADATOK

1. VISELET
2. NÉPI VILÁGÍTÁS
3. NÉPI FÉSTÉSI ELJÁRÁSOK
4. HIEDELMEK, NÉPI GYÓGYÍTÁSOK
5. SZÖVÉS - FONA'S

8 lap, 1 rajz

Főborítvány gyűjtő: MAGYAR ÉGÉRES

STAK gyűjtő: XI.
XIV.
XV.
XX.

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRMOZÁS

ÁTVÉRTVE AZ ÉGÉRESI LTK. 1099-es TETELÉBEN

1099

 iv/42/12
 RIPPL-RÓNAI MÚZEUM
 Kaposvár, Rippl-Rónai tér
 Telefon: 23-74 Postafiók: 70

1

Magyaregresi viselet

Adatközlő: özv. Kozári Lajosné, 69 éves.
 Gy: Knézy Judit, 1967. április 6.

A nők köténye ráncolt volt és majdnem teljesen körbeért. A kötény derékpántját, illetve korcát "mejje" így nevezték, ennek a végén volt a "kötője". A hétköznapi kötő simább volt, főként "klattból" volt, ünnepen pedig "lűszter". A kötény formája körgyűrű-szelet alakú, a két külső sarkán betoldás volt, ez a "ciklije". Az idősebbek főként ternóból készült ruhát, kötényt, kendőt hordtak ünnepen.

A szoknya: 6 méter szövet ment egy öltözet ruhára. A szoknya övpántja külön rávarrott volt "a mejje". A szoknya sűrűn bele volt ráncolva, csak a hasán volt ritkásabb a ráncolás, vagy egyáltalán nem volt ott ráncolt. A szoknya alsó kétharmada külön fodorként varródott a szoknya felső részéhez. A szoknya hasadéka a kötény alatt volt és itt kapoccsal zárult a szoknya.

Alsószoknya: volt egy "asó" az csak sima volt, de majdnem olyan hosszú volt, mint a szoknya. Erre jött három "slingót" pöntő. A pöntő mejje része /korc/ 10 cm. széles volt. A pöntől ezenkívül egy felső részből, egy majdnem ugyanolyan széles fodorból és alul slingölésből állt. A pöntőlök "hasadéka" hátul volt, de megkötni előrehozták a pöntöt. Kozárinéni 12 slingelt sifon pöntőt kapott staférungba.

Ing: Kozárinéni már sifon inget hordott. Ilyet 6 darabot kapott staférungba. A nyári ing rövid ujju volt, a téli hosszú ujju, és az ujj szélén és a nyakán slingelés volt. Az ing bluzszerű formájú volt. elől nyitódott és patenttal lehetett zárnival. Az idősebbek ingén a hónalj alatt pálha volt.

Puruszli. Ez házivászonból, vagy kenderpamukos vászonból készült, derékbaszabott szűk ruhadarab volt, amely a mell leszorítására szolgált.

Konty: a gyöngyös kontyot az új asszony anyósától kapta lakodalom éjjelén. Ezt csak fiatalasszonyok hordták. Templomba kendő nélkül viselték. Hétköznap a gyöngyös konty helyett maguk kötötték gombos kontyot húztak a fejére. A konty tetejére kendőt "kötötték hátra". Rozi néni nagyanja kis fejkötőt hordott a fejebubján a hajkontyán és erre kötötte hátra a "selemkendőt". Rozi néni, aki 69 éves már nem kötötte hátra a kendőt, csak lakodalomkor, vagy komavendégségkor. Mikor ő fiatalasszony volt, az idősebb asszonyok fejkötője is fekete volt.

1910-ben fehérben konfirmáltak és másnap, Pünkösdben rózsaszín ruhát hordtak a lányok. Konfirmációkor tehát tiszta fehér szövetből készült a rékli és a szoknya is. A rózsaszín öltözet ruhát is konfirmációkor kapták meg, de először a konfirmációt követő Pünkösdkor vették fel, és ezután többnyire vasárnap viselték. Szövetből készült, ingből és szoknyából állt, ők már nem viseltek kötényt hozzá. Mikor hidegebb volt, fehér belinert húztak a tetejébe. 1916-ban Rozi néni esküvőjén tiszta fehér ripsz-selyemből készült ingben és szoknyában volt. Kötény ehhez sem volt. Koszoru mirtuszból és fátyolból állott, ezt Kaposvárról hozatták.

Fekete köröncipőt viselt a fehér selyem öltözethez. Emlékezete szerint mindig fehérben esküdtek a nők. Viszont emlékszik "a szülő"elbeszélésére, aki világoskékben esküdött. Koszorúja pedig rózsaszín rózsákból állott és a koszorúról kis bogyo-disszel ellátott szalagok lógtak le a válláig.

Nagypénteken a reformátusoknál mindenki tiszta feketében volt, kicsik is, nagyok is. "Mondtuk, most szép a templom, mert mindenki egyformában van". A templomban is az urasztala, a mőzesszék és a katedra tiszta feketével volt bevonva.

Virágvasárnap mindenki színesben volt.

A lányok nem hordtak kontyot, ruhájuk ugyanolyan szabásu volt, mint az asszonyoké. Ünnepen leginkább a kék- rózsaszín, piros és lila ruhákat szerették viselni. Az asszonyok kb. 30-35 éves korukig hordták lánykori ruhájukat. 35 éves kora után az asszonyok viselete egyre sötétedett. Ekkor már inkább barna, sötétkék, sötétzöld, kartonban, vagy deling ruhában jártak és természetesen feketében. Rozi néni emlékezete szerint mindig egy anyagból készült a bluz és a szoknya. A lányok nem hordtak kötényt, csak az asszonyok. Az asszonyok köténye a ruha színétől függetlenül fekete színű anyagból, kartonból, klottból, lüszterből, vagy ternóból készült. Egy időben hordtak kantáros kötényt is, sőt olyan hátsókötényt is, ami teljesen eltakarta a ruhát és gombbal zárult.

A faluban sokaknak volt varrógépe és maguknak varrtak.

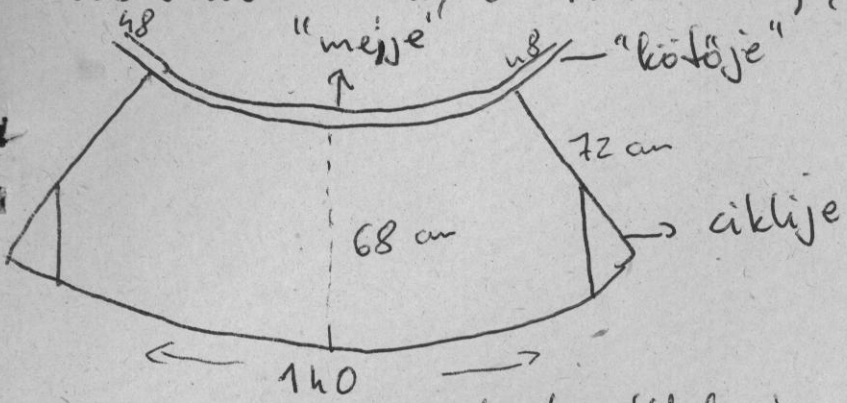
A katolikusok nagyobb mintájú ruhában jártak, mint a reformátusok, de szabásuk éppen olyan volt, mint a reformátusoké.

Télen szvettert, meg belinert huztak fel, a reformátusok barna, zöld, fekete és fehér színűt, a katolikusoknál kék színű is előfordult.

Jegykendő: fehér és lila selyemkendőt nagyobb fehér ~~sz~~ zsebkenőbe kötöttek bele rózsaszín szalaggal és ezt adták a vőlegénynek. A vőlegény anyja pedig leendő menyének sötétzöld selyem-rojtos, fejrevaló kendőt adott.

Magyaregresi női viselet

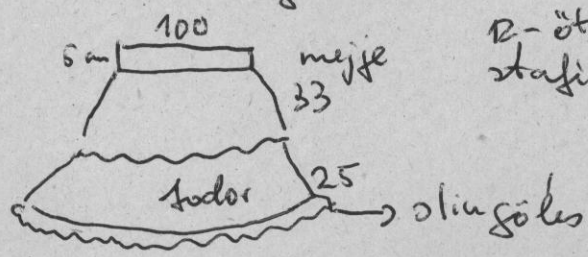
A nők köténye ráncolt volt, majdnem körbeért, félkötény volt. Hétköznapi "kötő" klott volt, ünnepi fiatalnak klott, lüster; idősebbnek teruo, (a ruha: szoknya, rékli is teruo)

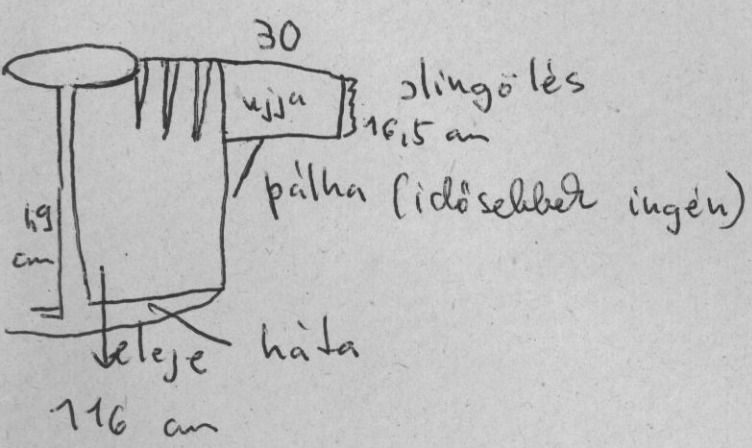
1910-ben fehérben konfirmáltak és másnap (pünkösdben) rózsaszínben a szoknyán fodor volt alul.

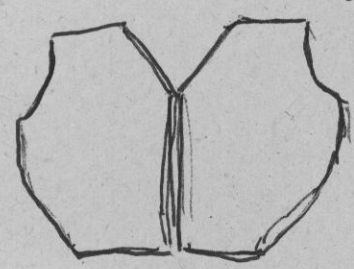
A legalsó "rész" csak sima volt, de olyan hosszú volt majdnem, mint a szoknya. Fölötte 3 slingöt pérlő Hasadékjuk hátul volt, a pántot hátul meghöfötték és előre hozták B-öt kapta a stafinungba.

Ing: ~~szoknya~~ sifonból volt az - 6 felés ing volt rövid ujjú a nyári és a téli hosszú, Slingölés volt rajta. A nyákan elől pánttal zárult

Puruszti házivászonból kenderpannából

Adalról:

ő. Kozán Lajosné

Népi világítás Magyareregen

Adatközlő: Özv. Kozári Lajosné, 69 éves.

Gy: Knézy Judit, 1967. április 6.

Konyhában petróleumlámpával, vagy pipicssel világítottak. A pipics pléből volt, pargitot, vagy rongyot tettek bele, s tökmagolajat, vagy virágolajat, /napraforgó/ később petróleumot is égettek benne. Rozi néni idejében már nem használták a pipicset.

Konyhában estéként nem igen gyújtották világot, hanem kinyitották a sparhejtajtót és a parázs világított. Pincékben esti időben nem igen jártak a szőlőhegyben.

Udvaron este gyertyával, vagy viharlámpával világítottak. Mikor a disznók malacoztak, az istállóban viharlámpát gyújtottak. Fuvárosok is viharlámpát tettek előre a rudra, vagy hátra a kocsira. Kenencébe szalmával szoktak bevilágítani.

Mikor fontak, a kályha vállára tették a pipicset és annak a fényénél dolgoztak. Az ágy felett, a szobában volt az ún. vakablak, azaz egy mélyedés a falban, és abba tettek pipicset. Az idősebb férfiak is tudtak régen pléből pipicset készíteni.

Gyax fagygyertyát és tejgyertyát használtak. Házilag nem készítettek gyertyát. Gyertyatartót nem használtak, hanem a gyertyát mélyebb sőtartóba állították. Méhész nem volt Magyareregen. Lakodalomkor a rokonság összehordta a petróleumlámpákat és annak a fényénél mulattak. A XX. sz. elejétől kezdődően használták a petróleumlámpát. Az első szobába akasztósat, függő porcelántetejű lámpát tettek. Este mikor meggyújtották a lámpát, ha addig együtt voltak is, akkor is hangos jóestéttel köszöntötték egymást. Mikor eloltották a lámpát, jóétszakát kívántak, vagy fohászkoztak: Istenem segíts. Pipicset még elvéve használtak a petróleumlámpa mellett. Hogy jobban világítson a pipics, poharat tettek alá. A munkáknak egy részét, pl. a kukoricamorzsolást sötétben végezték.

5

NÉPI FESTÉSI ELJÁRÁSOK :

Magyaregres 1967. ápr. 6.

Adatközlő : özv. Kozári Lajosné 69 éves volt kisparaszt.

1. Zöld dió héjával gyapjut főtöttünk világos barnára.
2. Hagyma héjával is gyapjut főtöttünk világos barnára, drapposra.
3. Hagyma héját/vöröshagyma/ lósóska gyökerével összefőztünk és tojást azzal festettünk be.

Az első világháború után voltak divatban ezek a festési eljárások.

4. Fehérités: a vásznat csak kihuztuk a gyöpre és háromszor-négyszer megöntöttük kánnarózsával a napon. Még két hétig is kinn volt a gyöpon. Egybe volt 50 róf is. Ezután pálló sajtárba tettük.

5. Feketére bolti festékekkel a "kakas"-sal festettek, különösen az első és második világháború alatt is festettek sokat, ekkor legtöb-
ben fekete ruhában jártak.

6. Kékfestő: Kaposváron volt egy "magyar" főtő és egy "zsidó". Vittünk hozzá kendervásznat, amelyiknek a melléke, beverője pamuk volt. De nem csak festettünk, hanem készen is vöttünk. Nőknek is kellett, meg a férfiaknak is. Mintás volt a divat és házilag nem tudtunk mintásat előállítani. Leginkább a magyarfőtőnél. Aprómintásat "pöttyöst" szerettünk leginkább. Kékfőtőből idésebbeknek egész ruha is készült.

A festések menete: zöld dióhéjat megfőzik és leszűrik, sóval és ecetet is tettek a lébe. Ezután a mellényeket, pulóvereket beleáztatták. Olyan zöldesbarna lett tőle.

Vöröshagymahéjat sóval, ecettel felfőztünk, ebbe ment a ruha, szép drappos színe lett.

Népvisélet Magyareregen.

Adatközlő: Varga Sándorné Kántor
Zsófia, 72 éves.

Gy.: Knézy Judit 1967 április

1911-ben volt az esküvője. Hozomány: 15 vászonpéntő, 15 sifon péntő, és 15 ing. Menyasszony ruha krémszíni selyem volt és koszoru. Akkor csak pénzt adtak.

Azelőtt csak méterben árulták a vásznat, az évbe jött be a virágos szélű fátyol.

Feketébe gyászoltak. Férfiak csak temetéskor öltöztek feketébe, egyébként nem. Édesapja komiszgatyában járt /kender/ hétköznap 10-12 szél, 3 hétig is viselte, volt hogy egy hétig. Ünnepen pamutos vászon 12 szél, 1-1 kis ereszték, "illet". Végig le volt rakva az ünnepi, a hétköznapi nem. Kézszel varrt volt.

Péntő tiz szél, -sima vásznat alulra, 3 sifon péntőt rá.

Keményítő boraxot tett és könnyen vasalható volt a szoknya.

Dolgozó-nap hordtak tiszta vászon fölsőszoknyát. Hétköznapra kékre, mintásra festették meg, pöttyöst meg csikosat a magyar meg zsidó festőnél.

Nagypénteken: fehér gatyá, fehér ing, fekete mellény, fekete kabát.

Édesapámon addig nem volt nadrág, míg nem volt katona. Bátyja mikor leszerelt, csináltatott városi nadrágot és itt ugy csufolták uri kántor, mert neké volt először nadrágja. Télen is az a bőgatya volt, a szarát fehér fűzővel megkötötték.

"Szürt" hordtak, csipón alul ért, Kaposváron csináltatták. Birkabunda volt, sokszínű rátét dísz.

Juhászkalapnak széles karimája volt, hogy nem ázott meg a válla.

Férfling: eleje, nyaka, kézelője himzett volt, ebből 8-10 is volt. Hétköznap simában járt, az még több volt. 10-12 gatyá is volt, 3-4 mellény is volt, ezt nyáron is hordták, kabátot csak télen.

Fekete klott nyakravaló volt. Nem volt kötényük, csak hétköznap kékfőstő.

Bocskort 1910-ben hordtak, csizmaszárból csinálták. Még én is abban arattam. Férfiak készítették. Feje is volt, külön rászijjazva.

Komatál!

Adatközlő: Varga Sándorné, Kántor Zsófia, 72 éves
Gy.: Knézy Judit, 1967 április

Sütötték a cserépfánkot "csörgét" 5-6 darabot, 3-4 sor egy tálba tettek, egy üveg bort is vittek, 1 hímestojást, cifra kendőbe fogták és szalaggal átkötötték. Egy lány vitte és 5-6 lány kísérte.

"Komatálat hoztam
Meg is aranyoztam.
Koma küldte komának
Ha nem fogja magának
Vissza viszem komának."

Husvétől a következő vasárnapig "kis husvétig" még azon a héten viszonozták. Attól kezdve komának szólították egymást. Fiuk fiuknak is küldtek.

8

Hiedelmek, népi gyógyítások Magyaregresen.

Adatközlő: Varga Sándorné, Kántor Zsófia, 72 éves.

Gy.: Knézy Judit 1967 április

Aki beteg volt, hideg rázta "röbögött" idősek, viaszt forrósítottak, és hideg vízbe öntötték Miatyánkot mondtak közben, akkor meglátszott, hogy mitől ijedt meg. Akkor megkönnyebbült. Többen is csinálták.

1916-ban rekviráltak és felijedt, mert végigszaladtak a padláson. Hideg lett és kiabáltam, elviszik tülem a lányom, úgy szoritottam, majd megfulladt a szülőt, aki viaszt öntött, megvolt rajta a padlás és az ember is.

Temető sarkában a körösztuton Aszaló felé volt egy nagy cserépfazék benne lenese, borsó, kása,ogyoró - oda volt vágva. Ott játszottunk. Másnap mentem kérdeztem Margit komát, nem fáj-e a térd, nekem is neki is kelés volt a térdén. Hivta ki a tanító, de nem tudott menni, sirtunk, hogy beleléptünk a babonába és kelésünk van. Alig tudtunk menni. Előtte mondta a tanító ur, hogy babonaság. Kiment anyám a szőlőbe, hozott egy marék cseresznyét, mikor hajtott durrogatott a kanász, körülkerítette a térdeimet és mondta: "ha itt érem leszarom" a dísznók közé dobta, nehogy gyerek megegye. Három nap múlva elmúlt.

Árpát gyógyítottak szemén.

Régen csávásba hordták a moslékot. Akinek a szemén árpa volt, elment olyan helyre, ahol dísznók voltak. Belenyultak a csávásba és háromszor keresztet vetve megkenték vele a szemüket.

Az én uramat is rázta a hideg egy hétig, az enyém épp elmúlt. Aszonták mőnjek el a vajdáné hó, az mőgmonta mi ennek az orvossága. Csillagvirágot szedetett és azt össze kellett dörgölni míg vizes lett, a bal kezére kellett kötni, ott lett egy hólag, de akkor elállt a hideglelés. Egy nap múlva tüvel kiszurták.

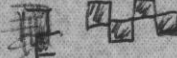
Szövés-fonás Megyaregresen.

Adatközlő: Varga Sándorné, Kántor Zsófia, 72 éves.

Gy.: Knézy Judit
1967 április

Még tavaly télen is szőtt, 1922-ben kezdett szőni, fonni 1910-ben.

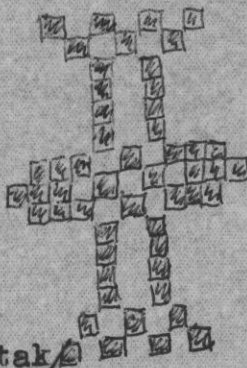
Csipkés:

egérfogas:

orgonasipos; csillagos:

/van olyan, ez az eredeti,
amin 4 sip van./

Orgonasipost takács vászon-
ról próbálta le, meg a csil-
lagost.

Rózsás /ilyet takácstól nem láttak/

Pántlikás

Duplaverés

Vékaruha paszitos, piros, kék, bordó, fehérrel himzett "szegfűs" "csilla-
gos" "piketős"

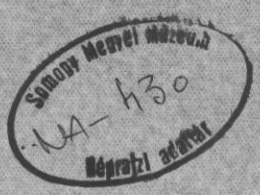
Hársleveles: a mérei takács tudta csak leszűni koszorusan, - arról
mintáztam le.

Mielőtt szőtt, kifőzte ecetes vízben a színes pamutot.

Nők rajzolták a mintákat és arról másolták /szóttek/.

Horváth Lajosné is tud szűni.

Népi festési eljárások.

Adatközlő: Varga Sándorné, Kantor Zsófia, 72 éves.

Gy.: Knézy Judit 1967 április.

Dió héjjal, mikor zöld akkor megfőzik, leszűrjük és a levében hártya fóliából és gyapjuból szőtt ruhát festettek drapp színűre. Ruha lett belőle. Berlinert is festettek. Ha megfeketedik a dióhéj, feketés színű.

Először amit szőttek kávészínű lett, még egyszer főztek benne, az drapp lett.

Diófa kérgét mikor tavasszal kivágták, friss zölden lehántják, kifőzik, leszűrjük. Először amit beletesznek az barna lesz, amit másodszor az drapp.

Ha megszárad a héj, akkor nem fog.

Vásznat, gyapjufélét festettek, szoknya és férfiruha is készült belőle, az első világháború idején. Férfiszabóval csináltatták meg.

Először kesztyűt festettek dió zöld héjával.

Feketére: gyári festékekkel festettek, Sötétkékra is gyári festékekkel festettek.

Hagymahéjjal csak tojást festettek

Sötétkékre: kötényt, bluzot, szoknyát festettek.

Lányom el akarta vinni főstőbe a berlinerjét, de én festettem be.

Lilára festettek tojást tintaceruzával. Tintaceruza belét megtörik, forróvízben kifőzték és a tojást nem főzték benne sokáig.

Vásznat fehérítették vízzel, gyepre fektették, háromszor locsolták meg, megfordították másnap. Egy-két hétig is fehérítették.